Psychodynamický přístup a Otto Rank

Mariana Jílková, Viktorie Čepová, Adéla Krejčí

3.APA

Hlavní principy

- Vychází z psychoanalýzy Sigmunda Freuda

Nevědomé procesy

= myšlenky, emoce nebo konflikty, které si člověk v daném okamžiku neuvědomuje, ale ovlivňují jeho chování

- mohou souviset s předchozími zkušenostmi
- „Nevím, proč mi tento lékař vadí, prostě mi není sympatický“ (předchozí špatná zkušenost)

Struktura osobnosti

- Id (Ono) – primitivní instinkty a pudy
- Ego (Já) – řídí se principem reality, mezičlánek mezi Id a Superegem
- Superego (NadJá) – vnitřní morální kompas, převzaté od rodičů a společnosti

Obranné mechanismy

- když je konflikt mezi Id a Superegem silný, Ego spustí nevědomou obranu
- chrání osobnost před prožitky viny a úzkosti

1. Vytěsnění
2. Projekce – „Já na něj nežárlím, to on žárlí na mě“
3. Racionalizace – „Jsem nepříjemná, protože jsem měla těžký den“
4. Regrese – návrat k projevům nižšího věku při stresu (dospělý začne trucovat)

Přenos a protipřenos

Přenos (klient → terapeut)

- promítání minulosti – klient vidí v terapeutovi klíčovou osobu z dětství
- oživení starých emocí – přenáší staré křivdy, strach z autority (rodička se bojí vyjádřit svůj názor, protože vnímá PA jako svou kritickou matku)

Protipřenos (terapeut → klient)

- emocionální reakce, kterou v terapeutovi klient vyvolává (frustrace při odmítání spolupráce, přehnaná potřeba zachraňovat)
- PA by měla umět reflektovat vlastní emoce a nebrat reakce rodičky osobně

Otto Rank

- rakouský psychoanalytik a psycholog
- byl žákem a spolupracovníkem Sigmunda Freuda
- zabýval se psychoanalýzou, lidskou psychikou a významem narození pro psychický vývoj člověka

Význam raných vztahů

- rané vztahy s matkou a dalšími blízkými mají význam pro psychologický vývoj dítěte
- ovlivňují pocit bezpečí a důvěru dítěte
- první odloučení dítěte od matčina těla nastává při porodu
- rané zkušenosti mohou ovlivnit navazování a prožívání vztahů v dospělosti
- důležité postupné osamostatňování dítěte a vytváření vlastní identity

Teorie porodního traumatu

- Rank předpokládal, že samotné narození představuje pro dítě první psychické trauma
- dítě při porodu opouští bezpečné prostředí matčina těla a dostává se do nového neznámého prostředí
- toto odloučení podle něj vyvolává první úzkost člověka
- úzkost z odloučení může podle jeho teorie ovlivňovat psychický život člověka i v pozdějším věku

Souvislost s porodní asistencí

- podpora časného kontaktu matky a dítěte kůže na kůži
- podpora vytvoření citové vazby mezi matkou a dítětem
- zajištění bezpečí a klidu pro novorozence
- respektování potřeb ženy po porodu, kdy může být emočně zranitelná a potřebovat podporu

Rank vs. současné pojetí traumatického porodu

	Otto Rank (1924)	Současné pojetí
Koho se týká	dítě – každé narození	především rodička (příp. partner), ne každý porod
Co je trauma	samotné narození, odloučení od matky	porod prožitý jako ohrožení, bezmoc a ztráta kontroly
Povaha	psychoanalytická teorie, vědecky nepodložená	subjektivní psychická zkušenost ženy, opřená o výzkum
Důsledek	předpokládaný vliv na celý život (úzkost z odloučení)	možné psychické následky po porodu u části žen

Prožitek porodu ovlivňuje hlavně komunikace, respekt k přáním ženy a pocit kontroly. To může porodní asistentka ovlivnit.

Praktické situace v porodní asistenci

SITUACE 1

Rodička odmítá vaginální vyšetření, reaguje podrážděně a nedůvěřuje

CO MŮŽE PA VYUŽÍT

- Všimnout si vlastní frustrace (protipřenos) a nebrat reakci osobně
- Respektovat právo ženy odmítnout
- Zeptat se, co je nepříjemné, neinterpretovat
- Srozumitelně vysvětlit a nabídnout volbu

„Rozumím, že Vám vyšetření nemusí být příjemné. Můžete mi říct, co vám na něm vadí?“

SITUACE 2

Rodičce se vrací silné emoce z porodu a pocit selhání

CO MŮŽE PA VYUŽÍT

- Nechat ji vyprávět, naslouchat bez zlehčování, uznat její prožitek
- Pomoci oddělit fakta od sebekritiky
- Podpořit vztah s dítětem, nabídnout další odbornou pomoc

„Slyším, že to pro Vás bylo velmi těžké. Nemusíte nic vysvětlovat, jsem tady pro Vás a poslouchám.“

Hranice role PA a co si odnést

PA smí a měla by

- vytvářet bezpečný vztah
- všímat si vlastních reakcí a emocí
- nabízet volbu a ověřit souhlas
- všímat si varovných signálů: děsivé vzpomínky, vyhýbání se tématu
- naslouchat a včas doporučit odbornou péči

PA nemá

- interpretovat nevědomé motivy ženy
- diagnostikovat (PTSD, poporodní deprese)
- otevírat psychoterapeutickou práci
- kam předat: lékař, klinický psycholog, psychiatr

Závěr

1. **Porod je psychicky významná událost.** Rank na to upozornil, i když jeho teorie dnes neplatí v původní podobě.

2. **Trauma je v prožitku ženy, ne jen v průběhu porodu.** Rozhoduje komunikace, respekt a pocit kontroly.

3. **Chování má kontext. PA podporuje, neinterpretuje ani nediagnostikuje.** Při obtížích předá ženu odborníkovi.

KVÍZ · OTÁZKA 1 Z 6

Kým byl Otto Rank?

A) Žákem a spolupracovníkem Sigmunda Freuda

B) Zakladatelem moderního porodnictví

C) Představitelem behaviorismu

KVÍZ · OTÁZKA 2 Z 6

Dospělý člověk se při stresu začne chovat jako malé dítě a trucuje. O který obranný mechanismus jde?

A) Regrese

B) Vytěsnění

C) Projekce

KVÍZ · OTÁZKA 3 Z 6

Jak se nazývá emoční reakce porodní asistentky na rodičku, například frustrace při odmítání spolupráce?

A) Přenos

B) Protipřenos

C) Racionalizace

KVÍZ · OTÁZKA 4 Z 6

Co podle Otto Ranka představuje první psychické trauma člověka?

A) Samotné narození

B) Nástup do školy

C) Rozchod rodičů

KVÍZ · OTÁZKA 5 Z 6

Může žena prožít jako traumatický i porod bez komplikací?

A) Ano, záleží na tom, jak porod prožila

B) Ne, trauma vzniká jen při komplikacích

C) Ne, trauma se týká jen dítěte

KVÍZ · OTÁZKA 6 Z 6

Rodička odmítá vyšetření a nedůvěřuje porodní asistentce. Jak má asistentka reagovat?

A) Zachovat klid, zeptat se, co ženě vadí, a nabídnout volbu

B) Trvat na vyšetření, protože je nutné

C) Vysvětlit jí, že její odmítání pramení z dětství

Zdroje

1. Grof, S. (1993). Za hranice mozku: Narození, smrt, transcendence. Praha: Gemma 89.
2. Lieberman, E.J. & Kramer, R. (2012). The Letters of Sigmund Freud and Otto Rank: Inside Psychoanalysis. Johns Hopkins University Press.
3. Plháková, A. (2006). Dějiny psychologie. (Základní kontext vývoje psychoanalýzy).
4. Rank, O. (1924). Trauma zrození (Das Trauma der Geburt).
5. Kovaříková, J. (2012). Porodní trauma. (Bakalářská práce, UPOL).

Děkujeme za pozornost!